Veli-Pekka Viljanen

HE 25/2015 vp LAEIKSI KUNTARAKENNELAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ KUNTAJAKOLAIN MUUTTAMISESTA JA VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA ANNETUN LAIN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSEN 5 MOMENTIN KUMOAMISESTA

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 13.10.2015

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kuntarakennelaista kumottaisiin säännökset kuntarakenneuudistuksen toteuttamisesta, jotka koskevat muun muassa kuntien velvollisuutta selvittää yhdistymistä, selvitysvelvollisuuden edellytyksiä ja selvityksen määräaikoja. Kumottavaksi ehdotetut säännökset on aikanaan säädetty perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä 31/2013 vp antaman lausunnon (PeVL 20/2013 vp) perusteella. Valiokunta arvioi tuolloin säännöksiä erityisesti perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta. Valiokunnan arvioinnin pohjana oli tuolloin kuntarakenneuudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen läheinen sisällöllinen kytkentä. Perustuslakivaliokunta katsoi, että kunnilla tuli olla yhdistymisselvityksiä ja mahdollisia yhdistymisesityksiä tehdessään riittävät tiedot ainakin keskeisistä päätöksentekoon vaikuttavista seikoista, jollaisena valiokunta piti sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen ja järjestämiseen liittyviä ratkaisuja. Tämän johdosta ja sote-uudistuksen valmistelun oltua vielä kesken perustuslakivaliokunta edellytti, että kunnille asetettavan yhdistymisselvityksen ja mahdollisen yhdistymisesityksen määräajasta säädettäisiin erikseen lailla. Nyttemmin kuntarakenneuudistuksen ja sote-uudistuksen sisällöllinen kytkentä on purettu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta on ryhdytty valmistelemaan kuntia suurempien hallintoalueiden pohjalta.

Hallituksen esitys merkitsisi sitä, että kuntien velvollisuus selvittää kuntien yhdistymistä lakkaisi. Tällainen muutos on ongelmaton kunnallista itsehallintoa koskevan perustuslain 121 §:n kannalta, koska se poistaisi kunnilta niiden itsehallintoa rajoittavan lainsäädännöllisen velvoitteen.

Kuntarakennelain 29 §:n 2 momentissa säädetään kuntien henkilöstön viiden vuoden irtisanomissuojasta kuntien yhdistymisestä lukien. Säännöstä sovelletaan sanamuotonsa mukaan

viimeisen kerran vuonna 2017 voimaan tuleviin kuntien yhdistämisiin. Kyseinen irtisanomissuojasäännös ehdotetaan nyt kumottavaksi. Ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan ennen vuotta 2016 voimaan tulevissa kuntien yhdistymisissä sovelletaan vielä kyseistä irtisanomissuojasäännöstä, mutta vuosina 2016 ja 2017 voimaan tulevissa yhdistymissä ei sovelleta edellä mainittua henkilöstön irtisanomissuojaa eikä yhdistymissopimuksen ehtoja, jotka kunnat ovat päättäneet edellä mainitun säännöksen perusteella ennen nyt käsiteltävänä olevan lain voimaantuloa.

Ehdotus siis heikentäisi nykysääntelyyn verrattuna kuntien yhdistymistilanteessa kuntien henkilöstön irtisanomissuojaa, jos kuntien yhdistyminen tapahtuisi vuosina 2016 tai 2017. Toisaalta irtisanomissuojan heikennys ei koskisi jo toteutuneita kuntien yhdistymisiä eli irtisanomissuojaa ei heikennettäisi kenenkään osalta taannehtivasti.

Nykyisen kuntarakennelain 29 §:n 2 momentin irtisanomissuojasäännös ei nähdäkseni voi luoda vielä toteutumattomien kuntaliitosten osalta kuntien henkilöstölle sellaista perustuslaissa turvattua perusteltujen odotusten suojaa, ettei irtisanomissuojaa koskevaa väliaikaisesti sovellettavaa kuntarakennelain säännöstä voitaisi kumota. Irtisanomissuoja konkretisoituu vasta kuntien yhdistymisen seurauksena eikä valtiosääntöistä estettä tavallisella lailla lyhentää irtisanomiskiellon voimassaoloaikaa ennen sen konkretisoitumista kuntien yhdistymisen johdosta yksilön oikeuksiksi ole olemassa.

Yhteenvetona katson, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset ovat valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomia ja ne voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.